

**Euro-Latin American Parliamentary Assembly
Assemblée Parlementaire Euro-Latino Américaine
Asamblea Parlamentaria Euro-Latinoamericana
Assembleia Parlamentar Euro-Latino-Americana**

Udvalget om Økonomiske, Finansielle og Handelsmæssige Anliggender

19.10.2011

ARBEJDSDOKUMENT

Handel med råstoffer mellem EU og Latinamerika/Vestindien

EP-ordfører: Catherine Grèze (Verts/ALE)

Handelen med råstoffer mellem EU og Latinamerika/Vestindien

Hvad er råstoffer?

Råstoffer er råvarer, der, når de reduceres, behandles eller kombineres med andre råstoffer, muliggør fremstilling af et færdigt produkt. Begrebet betegner således produkter, der stammer fra naturen, og som er ubehandlede eller kun behandlet i ringe grad. Latex, jernmalm, råolie, træ, kul, guld, sølv, litium, kobber, bly og aluminium kan således betragtes som råstoffer.

Samhandelen mellem de to regioner

Mange lande i Latinamerika har en lang historie med mineudvinding, og udnyttelsen af råstoffer har ligget til grund for forbindelserne mellem denne region og EU i århundreder. Der er navnlig tale om handel med råstoffer fra Latinamerika til gengæld for forarbejdede varer fra EU, en model, der længe har forhindret regionens industrialisering. Eksporten til Europa tog fart efter 2000 på grund af den kraftige stigning i råstofpriserne. I 1990 tegnede Latinamerika sig således for 12 % af verdens investeringer i minedrift, mens tallet i 2000 oversteg 33 %. Ikke desto mindre har forværrelsen af den verdensomspændende krise, der startede i 2008, i betydelig grad påvirket den biregionale samhandel. Den latinamerikanske eksport til EU, der faldt med 24 % mellem maj 2008 og maj 2009, blev navnlig påvirket af det kraftige fald i råstofpriserne og af recessionen i EU. Den nye stigning i råstofpriserne fra andet halvår af 2009 muliggjorde dog en gradvis genoptagelse af den latinamerikanske eksport til EU.

Hvis vi holder os til ovenstående definition af "råstof", går samhandelen med råstoffer mellem EU og Latinamerika kun i den ene retning, idet EU hovedsageligt eksporterer industriprodukter. Da det nu forholder sig sådan, er det muligt at udvide denne definition til at omfatte landbrugsråvarer. Så ændrer situationen sig væsentligt, for selv om Latinamerika eksporterer betydelige mængder råstoffer såsom soja eller palmeolie, så er EU også en stor eksportør af landbrugsråvarer (mælk, hvede osv.). Er det så hensigtsmæssigt at medtage landbrugsprodukter i vores redegørelse for handelen med råstoffer mellem de to regioner?

Risici i tilknytning til udvinding

Vi kan se, at mineudvinding kan være en ikke ubetydelig indtægtskilde for de eksporterende lande, hvilket dermed bidrager til de nationale budgetter. Den er imidlertid ikke uden sociale, sundhedsmæssige og miljømæssige konsekvenser, hvis direkte og indirekte omkostninger skal evalueres. I dag er visse regioner i verden, der eksporterer råstoffer, således langt fra at opleve den forventede udvikling. I Afrika taler man endog om "ressourceforbandelsen" ("resource curse").

Udvinningen af råstoffer indebærer koncessionering af jord til udvindingsvirksomhederne, så de kan søge efter mineraler og eventuelt udvinde dem (*f.eks. er 75 % af regnskoven i Peru overdraget som koncessioner til udvindingsvirksomheder*). Dette giver ofte anledning til konflikter om udnyttelsen af jorden, navnlig når der kunne dyrkes afgrøder på den. Spændingerne forværres ofte af de omfattende ændringer af udvindingsstedet og dets omgivelser. Det kan f.eks. være påvirkning af flora og fauna, anvendelse af store mængder

vand, eller endog forurening af floderne og luften med mineralstøv. Dette gælder i endnu højere grad, fordi udvindingsstederne normalt findes i områder med sårbare økosystemer. Denne miljøødelæggelse er ofte irreversibel, og den ødelægger de omkringboende befolkningers sundhed og gør dem fattigere i stedet for at berige dem. Udvinning af guld og anvendelse af udludningsteknikken, der kræver store mængder cyanid, er et godt eksempel herpå. Brug af guld som en tilflugtsværdi i krisetider nødvendiggør således en stadig større udvinning af dette mineral. Virksomhedernes misinformation af lokalbefolkningerne, forflytninger af befolkninger og fraværet af arbejdstagerrettigheder er blandt de hyppigst anførte klager. I alt har tæt på en tredjedel af minedriftaktiviteterne i Latinamerika ført til konflikter med de samfund, som lever i de områder, der er givet i koncession til virksomhederne (139 ud af 337)¹.

Disse risici i tilknytning til minedrift er blevet påvist af selve Det Internationale Råd for Minedrift og Metaller, hvilket viser, at konflikterne udgør et strategisk problem for sektoren.

Et voksende pres på ressourcerne og indbyrdes forbundne skæbner

I de kommende år vil den globale efterspørgsel efter råstoffer, navnlig mineraler, fortsætte med at vokse. Dels fordi de er nødvendige for de nye teknologiers produktion (herunder dem, der har tilknytning til de vedvarende energier og nedbringelse af drivhusgasserne), dels fordi verdens befolkning fortsat vil vokse, og vækstlandenes behov for teknologier vil vokse eksponentielt. Der er således blevet indledt et kapløb om råstoffer på den internationale scene. Kina er en nøgleaktør og er allerede massivt til stede i Latinamerika.

Dette voksende pres på ressourcerne øger problemerne i tilknytning til udvinning, fordi de mest følsomme områder må udnyttes for at opfylde behovene for råstoffer. Desuden tvinger den nuværende situation, navnlig klimaændringerne og udtømningen af ressourcerne, os også til at vælge en mere bæredygtig udvindingsmetode.

Vi kan se, at råstofferne udgør en stor indsats både for EU (hvilket Europa-Kommissionens initiativ er et udtryk for) og for Latinamerika. Inden for denne sektor er de to regioners skæbner tæt forbundet. Det er således nødvendigt at indføre de redskaber, der er nødvendige for en optimal forvaltning af disse risici, for at muliggøre en større stabilitet inden for sektoren og en bæredygtig produktion, hvilket alene gør det muligt for Latinamerika og EU fortsat at opnå resultater og fremstå som eksempler på verdensscenen. De to regioner deler således fælles værdier og prioriteter som f.eks. ønsket om fred og sikkerhed samt styrkelse af demokratiet og fremme af menneskerettighederne.

Forbedre de eksisterende aftaler mellem de to regioner, omlægge kursen i de igangværende forhandlinger

I lyset af de nævnte indsatser og risici er det nødvendigt at regulere råstofsektoren yderligere. I dag danner de eksisterende associeringsaftaler eller de associeringsaftaler, der er ved at blive forhandlet på plads, samt de bilaterale investeringsaftaler mellem EU og Latinamerika ramme om denne samhandel. Frihandelselementerne i disse aftaler favoriserer imidlertid fremkomsten af konflikter, der truer samhandelen mellem de to regioner, bl.a.:

¹ Observationsorganet for minekonflikter i Latinamerika.

(a) Princippet om national behandling

Dette princip, der indgår næsten automatisk i aftalerne mellem de to regioner, sætter hindringer i vejen for fremkommende industrier og en endogen udvikling, for det ligestiller tværnationale investorer (der har maskiner, teknologier og udenlandsk kapital til deres rådighed) og de lokale virksomheder.

(b) Intellektuelle ejendomsrettigheder

Med patentsystemet forbliver teknologierne i hænderne på de store virksomheder på den nordlige halvkugle. Landene på den sydlige halvkugle kan ikke få adgang til dem, hvilket forhindrer enhver endogen industrialisering. Der er behov for kreative løsninger, for at de intellektuelle ejendomsrettigheder både kan imødekomme globaliseringen og behovet for udvikling.

(c) Direkte udenlandske investeringer

Bestemmelser såsom "indirekte ekspropriation" (når nye nationale love begrænser investorernes manøvremargin) truer eksportlandenes kapacitet til at styrke deres social- og miljølovgivning. De risikerer rent faktisk at blive retsforfulgt og at skulle betale betydelige beløb i erstatning (f.eks.: *Doe-Run i Peru*).

(d) Liberalisering af tjenesteydelser

Adgangen til grundlæggende tjenesteydelser såsom vand og energi begrænses af de store minedriftsvirksomheders enorme behov. Liberaliseringen af denne type sektorer kan have meget negative konsekvenser for befolkningerne og skal behandles med den største forsigtighed.

Styrke og genskabe balancen i styringen af sektoren

Vi har set, at styringen af råstofsektoren i dag er meget svag og ude af balance. Her er vores forslag til en styrkelse af den:

- (a) Ratificere ILO's konventioner og indarbejde dem i de aftaler, der i øjeblikket forhandles eller revideres
- (b) Overholde multilaterale miljøaftaler
- (c) Ratificere aftaler om bekæmpelse af korruption
- (d) Øge virksomhedernes sociale ansvar og gøre det bindende
- (e) Gøre de europæiske virksomheder og deres filialer ansvarlige
- (f) Definere kriterierne i det nye instrument LAIF (*investeringsfaciliteten i Latinamerika*) mere klart, så det bidrager til målene om en bæredygtig udnyttelse af

ressourcen

- (g) Underskrive initiativer om større gennemsigtighed inden for sektoren (f.eks.: *Initiativet til gennemsigtighed i udvindingsindustrierne (EITI)*)
- (h) Samarbejde om en mindskelse af ressourceforbruget, navnlig via miljødesign af produkter og genbrug
- (i) Lette klageadgangen for ofrene for udvindingen
- (j) Orienter og høre de befolkningsgrupper, der berøres af beslutningstagningen, først og inddrage dem (f.eks.: *loven om forudgående høring i Peru*)
- (k) Afgrænse udvindingsområder og ikkeudvindingsområder afhængigt af deres miljøfølsomhed (f.eks.: *Natura 2000 i Europa*)
- (l) Forbyde udvinding i konfliktområder
- (m) Tillade eksistensen af råstofafgifter
- (n) Regulere børsaktiviteterne og bringe spekuleringen under kontrol for at begrænse de store prisudsving på råstoffer
- (o) Støtte innovative tiltag inden for ressourceforvaltning (f.eks.: *Yasuni ITT-initiativet*).